

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

Motto: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

V. ARG.

STOCKHOLM, 1 OKTOBER 1916.

N:r 19.

Kring Birgittaminnnet.

Rikets lagar och rikets väl
kyrkans lära och vård
välvas i hennes härskaresjäl,
när hon styr för hus och gård.

Dessa rader, hämtade ur Teresia Euréns dikteykel om den heliga Birgitta, den märkligaste kvinnogestalten i vår medeltidshistoria, kan för en oförstående och frågande ge en ledning och en förklaring varför rösträttsföreningarna beslutat antaga Birgittadagen, den 7 oktober till en gemensam "dag" för hela landet till att samlas kring sin stora uppgift, till inbördes uppmuntran och förnyad strävan.

Birgittas mäktiga gestalt har större mått än som passa samman med de vanliga begreppen om sann kvinnlighet. Hon lät icke tanken på sitt kön hindra sig att säga — och kraftigt därtill — vad hon ville och ansåg rätt. Och stora planer välvde hon i sitt sinne och utförde dem ock. Tvekade icke inför de inhemska politiska frågorna och följde orädd sitt samvetes röst, då den tvang henne att ingripa i de stora världshändelserna. Men vi, hennes lands döttrar i sena tider, minnas helst och vörda hennes minne i främsta rummet för vad hon genom sin ordensstiftelse gjorde för kvinnornas delaktighet i dåtidens andliga odling. Birgitta ville skänka både män och kvinnor möjlighet att få del av denna andliga odling, som vårdades och växte inom kyrkans och klostrets hägn. Där fanns då den bästa vägen framåt och uppåt för de ideella livsintressena, för själens växt och personlighetens fostran.

Nya vägar ha sedan banats.

I och med att statsbegreppet har vuxit vid sidan av kyrkan och vunnit i fasthet, organisation och målmedvetenhet, har något danats, som kraftigare än allt annat bidragit till individens andliga fostran, det är solidaritets-känslan, medborgarandan.

Kvinnornas politiska medborgarrätt är ett av de mål över vilka vägen går mot det stora målet, — *den mänskliga personlighetens frigörelse och utveckling inom kvinnan*. De möjligheter rösträtt och valbarhet kunna ge, de äro

Birgitta.

Birgitta, den ädlaste blomman
av gammal hövdingestam,
Birgitta, den moder fromma,
för konungen trädde fram.
Av nit för det rätta driven,
hon talade, gudaingiven
och trotsande hån och skam:

Birgitta, den klara låga,
sin samtids gissel och tröst,
hon lydde utan att fråga
sitt väsens bjudande röst;
och när och fjärran, hon tände
den himmelens eld, som brände
i djupet av hennes bröst.

"Låt ej dig av smickrare råda,
i falskhetens snaror snärd,
du tvingar ditt rike i våda,
du är ej din krona vård;
från onda vägar du vike
och bygge med lag ditt rike
och vige åt Herren ditt svärd!"

(Ur Kantat vid Internationella kvinnorösträttskongressen i Stockholm, juni 1911.)

Sigrid Leijonhufvud.

medel som behövas i vår kamp för utveckling.

Vi som tro på utvecklingens nödvändighet — vi bliva ej pessimister, hur mörkt det än ser ut, hur många bakslag och stillestånd vi än få uppleva, — vi skola framåt och uppåt, trots allt. Bakom hån och förakt och envist motstånd förnimma vi en stigande vetskap om, att världen behöver oss mer och i högre och vidare grad än tillföre. Över dagens småaktigheter bär oss det

levande medvetandet om att målet är kampen värd.

Må minnet av Birgittas brinnande hänförelse för sina mål samla oss i täta led i korståget mot allt som reser sig mot strävandet efter andlig frihet, politisk frihet, ekonomisk frihet, dessa betingelser för den mänskliga personlighetens utveckling, vare sig hon föddes hit till denna tillvaro såsom man eller såsom — kvinna.

»Det är på vindväxlingen och strömkantringen vi nu hoppas.»

"Stormakternas" berömda författare har som bekant den lilla svagheten att tro sig äga profetians gåva. Han brukar därför gärna stå till tjänst med "vetenskapliga" förutsägelser om framtiden. Vad särskilt den kvinnliga rösträttsrörelsen angår, ställde han dess horoskop på våren 1911, då han i Första kammaren förklarade, att denna rörelse år 1906 — då riksdagen avlät sin bekanta sympati- och utredningsskrivelse — befann sig i sitt "perihelium". "Den var då", förklarade siaren, "närmare sitt mål än den förut varit och hädanefter kommer att bliva. Särskilda omständigheter av tillfällig och övergående natur gävo den då en chance, som inte återvänder."

Efter att ha utvecklats, att dessa omständigheter egentligen bestodo i den längtan efter "nationell samling", som nämnda år gick genom vårt land och som bl. a. yttrade sig i äventyrliga och generösa medgivanden och tillmötesgåenden, men att man blivit besviken på verkningarna härav, fortsatte den poetiska talaren: "Sinnena hava slutit sig igen. Hetsigheten är över. Eftertanken har vaknat — och därmed har kvinnans chance att få till statens, till mannens och till sin egen skada offra sig på politikens altare åter gått förbi. Jag grundar denna övertygelse icke blott på svensk historia, utan också på allmän historisk erfarenhet. Den kvinnliga rösträtten är den senaste, för att icke säga den sista, frukten på gammalliberalismens träd. Denna liberalism med sina utslutande privata omsorger, sin omvårdnad om de små i samhället, sin renodlade individualism, sitt humanitetsideal, sitt känslotänkande, sitt gradperspektiv på statslivet — alltsammans berättigade synpunkter, men förvisso inte *ensamt* berättigade — vad är det annat än en kvinnlig strömning igenom historien? Vad var då naturligare än att den till sist skulle taga kvinnorna själva ombord på sin farkost, där man läser de "mänskliga rättigheterna" och årtalet 1789 på flaggan. Men det var för sent. Strömmen har avstannat, vinden har mojnät, och helt nya vindar blåsa nu. Det gamla skeppet med sin senkomne passagerare ligger icke längre i vinden".

Året därpå — 1912 — upprepade hr Kjellén sin profetia. "Det är på *vindväxlingen* och *strömkantringen* vi nu hoppas", sade han; "till dem bereda vi oss, och vi se dem redan komma. Jag har här i min hand bevis därpå, näm-

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.
Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:

Pris för 1916 Kr. 1:35.

Lösenummer 6 öre.

Pris för 4-de kvartalet 35 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

Lästmakaregatan 6 I, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.

Öppen vardagar kl. 1/2 1-1/2 5 e. m.

L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1-3 e. m.

ligen den växande rörelse, som går genom tiden till motstånd mot den kvinnliga rösträttsrörelsen" o. s. v. Och till stöd för riktigheten av sin uppfattning om varifrån utvecklingens medvind blåste försummade talaren ej att framhålla den liberala engelska regeringschefens övertygelse om det landsskadliga i att genomföra kvinnorrösträtten. "Vad som är sanning för excellensen Staaft, är bara dåligt skämt för excellensen Asquith!"

I samma riktning gick och de små högerprofeternas förkunnelse den tiden: rörelsen för kvinnans rösträtt var på retur, endast några obetydliga nybyggarestater i Australien och Amerika samt ett olyckligt och förtryckt folk som det finska kunde våga sig på experimentet att likställa kvinnorna med männen i politiskt avseende, och de svenska kvinnorna hyste över huvud taget intet intresse för saken.

Det har sitt intresse att med dessa förutsägelser sammanställa en del händelser, som inträffat under de sedan dess förflutna fem åren. Över 350,000 svenska kvinnor ha petitionsvis till regeringen framfört sin önskan, att även politiskt bliva behandlade som myndiga medborgare. Sex av Nordamerikas och tre av Canadas stater ha givit kvinnorna fullständig politisk rösträtt. Norge och Danmark ha förlänat kvinnorna rösträtt och valbarhet på samma villkor som männen. Alla politiska partier i Förenta staterna — även det stora republikanska konservativa partiet — hava upptagit kvinnorrösträtten på sina program. I Holland har regeringen framlagt förslag om rösträtt åtminstone under vissa villkor även för kvinnor. I Tyskland ha kvinnorna, trots kriget, eller kanske just i anledning av detsamma, hos riksdagen fordrat politiska rättigheter. Och Asquith, som i åratall hållit stånd mot alla vänskapliga påtryckningar, mot alla suffragettuppror, han har i dessa dagar i parlamentet förklarat, att han icke längre kan bestrida rättmätigheten av kvinnornas krav...

Tänk om den stortaliga härolden för "1914 års idéer" en vacker dag skulle finna, att dessa idéer föra i sitt släpdrag rösträtt för kvinnor!

Jakob Pettersson.

Sjuhundra kornet.

Till redaktören av Kvinnornas Kalendar, fröken Hildur Öijer, Göteborg, har såsom en enkel tacksamhetsgård för det vackra resultatet av första årets arbete, som inbringade L. K. P. R:s resetalarefond den storartade summan av sjuhundra kronor, överlämnats ett konstnärligt textat kvitto i rösträttsfärgerna, vitt och gult, omramat av gyllene ax, symboliserande "det ax, som gav sjuhundra kornet". Pengarna överlämnades som bekant till L. K. P. R. vid sammamötet i Strängnäs.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- o. utländska nyheter

i alla slags

DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR

till billiga bestämda priser.

Obs! Beställningsavdelning.

Den gemensamma plattformen.

Rösträttskravet och nykterhetssträvandena.

Som mäktiga floder framsprungna ur samma eviga källa, människosjälens inneboende längtan att höja sig ur gruset, gå de stora samhällsrörelserna fram genom tiden mot ett gemensamt mål: danandet av en sund och ädel mänsklighet. Såväl kvinnorrörelsen som nykterhetsrörelsen äro uttryck för denna allmäntmänskliga, urgamla, outrotliga längtan efter något bättre, som är värt släktes dyrbaraste arvedel. Båda ha de att utföra ett befrielseverk, och tyrannerna, som skola bekämpas, heta Gammal Hävd och Sedvänja, hos vilka bestående missförhållanden i samhället ha sitt säkraste stöd. Här gäller det framför allt en omdaning av tänkesättet, en omvärdering av värden. Det subjektiva tycket, den individuella smaken måste underordna sig en objektiv granskning, en social syn på förhållandena.

Det kan icke förnekas, att intresset för samhällsfrågor vuxit betydligt i vår tid och att man har rätt att tala om något sådant som uppvaknandet av ett "socialt samvete". De sista årens hemska verklighet har ställt förhållandena i våra moderna kultursamhällen i en blixtbelysning, som kraftigare än någon propaganda torde vara ägnad att mana till ytterligare eftertanke. Fasan inför nuet har med oemotståndlig makt framkallat ängesten för framtiden, ansvarskänslan inför de kommande släktena. Det bärande i kvinnorrörelsen liksom i nykterhetsrörelsen har alltid varit denna ständigt eggande, aldrig vilande tanke på barnen, folkens framtid, folkens hopp. Hur mycket mera nu, då krigets furier släppts lösa över världen, hotande att förgöra även detta vårt framtidshopp!

Nu eller aldrig måste de sovande väckas, de döva höra, de blinda göras seende. Nu eller aldrig måste varje tänkande samhällsmedlem besinna sitt ansvar som sådan. Nu eller aldrig måste framför allt varje kvinna vakna till självmedvetande, resa sig i sin medfödda värdighet av livets beskyddarinna och fordra sin fulla medborgarrätt i det samhälle, som mannen visat sig oförmögen att styra ensam, utan hennes hjälp.

Ha de sociala frågorna förut visat sig vara svåra problem att lösa, så komma de hädanefter sannerligen icke att erbjuda mindre svårigheter. Stora krav komma att ställas på alla samhällsmedlemmar och icke minst på kvinnorna. Det gäller att vara beredd. Ingen får undandraga sig. Skulle verkligen någon vilja undandraga sig att vara med i det återuppbyggandets verk, som förr eller senare måste börja för den lidande mänskligheten?

Alla goda krafter måste frigöras i och för detta arbete i samhällets tjänst och största möjliga samverkan åstadkommas mellan dem, som på olika vägar sträva efter rätt och rättfärdighet. I omsorgen om barnen och ungdomen

ha de kvinnor, som ställt sig i rösträttsarbetets tjänst, och de, som slutit sig till den organiserade nykterhetsrörelsen, såsom redan framhållits, ett naturligt föreningsband. Men då det knappast finns någon social fråga, som icke direkt eller indirekt har samband med alkoholspörsmålet, och så gott som alla sociala frågor direkt eller indirekt äro eller bli "kvinnofrågor", så följer därav, att kvinnorrörelsen och nykterhetsrörelsen ha ett inre intimt samband, som långt ifrån alla i de djupa leden å omse sidor äro medvetna om.

Utän tvivel kommer ofta det praktiska arbetet inom barnvården, fattigvården, sjukvården eller annan skyddsverksamhet att bana väg för en rätt förståelse av nykterhetsrörelsen och väcka sympati för densamma, där det förut rätt antipati, eller i bästa fall likgiltighet, liksom å andra sidan praktisk och teoretisk kännedom om alkoholismissbruket och därmed sammanhängande sociala missförhållanden kommer att leda den socialt arbetande och reflekterande kvinnan fram till rösträttskravet. Faktiskt ha ju pionjärerna i de stora länderna, där rörelserna varit som mest omfattande, i en person förenat rösträttskampen och nykterhetskampen.

Och gå vi till de stater, där kvinnorna redan vunnit sin medborgarrätt och hunnit utöva något inflytande på lagstiftningen, så se vi, att det just är på den sociala lagstiftningens område de gjort sitt inflytande gällande, på nykterhetslagstiftningen i all synnerhet.

Där kvinnorna ännu måste kämpa för att nå denna sin medborgarrätt, kunna de icke hoppas att i någon nämnvärd grad påverka samhällsförhållandena i den riktning de önska. Där kunna de endast fortsätta att som förut "plåstra" och "lappa". För målets vinnande sakna de det enda fullt effektiva medlet: politiskt inflytande.

Rösträttskravet — det kan aldrig nog ofta och nog kraftigt betonas — måste därför vara den gemensamma plattformen för kvinnornas olika samhällsintressen. Kring rösträttsbaneret måste vi samlas, kring det måste nya och alltjämt nya skaror fylka sig, tills medborgarrätten är vunnen, medlet, utan vilket vi icke kunna nå målet: uppbyggandet av ett verkligt kultursamhälle.

Hélène Philipson.

Till samhällets tjänst.

Den amerikanska Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt har genom sin ordförande, mrs Chapman Catt, ställt hela sin vittomfattande organisation till deras tjänst, som upptagit arbetet mot barnförälsningen. Då Amerikas kvinnor äro kända för sin skicklighet som organisatörer, torde deras hjälp bli vederbörande till stor praktisk nytta.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 4 29 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover t. landsorten skänkas gratis o. franco.

Elegant

kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kapp eller överrock, om densamma insändes till

Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

Fem gyllene regler.

I. Bevista rösträttsmötena.

Försumma så vitt möjligt aldrig något möte. Den föreningsmedlem, som endast brukar besöka ett eller annat möte, kan icke följa med rörelsen. Om mötena icke alltid äro så intressanta, som ni skulle önska, är detta icke något skäl att hålla sig borta utan snarare en ökad anledning att besöka dem och själv bidra till att göra dem mera tilldragande.

II. Försumma icke att betala er årsavgift till rösträttsföreningen.

Den förening, vars medlemmar regelbundet betala sina årsavgifter, har sällan eller aldrig dålig ekonomi. Där medlemmarna fullgöra sina skyldigheter, livligt deltaga i föreningens angelägenheter och samvetsgrant utföra de uppdrag de åtagit sig, blir föreningen stark och livskraftig, och de svårigheter, som möjligen uppstå, bli lätta att övervinna. Svårigheter verka där eggande och upplivande och ej hämmande.

III. Verka för anslutning till rösträttsrörelsen.

Tala med de kvinnor ni träffar i arbetet, inom andra sammanslutningar, i sällskapslivet, på resor om rösträtten och dess betydelse och försök att få dem till medlemmar i föreningen. Bär rösträttsmärket, det utgör ofta den bästa anledningen att föra rösträtten på tal.

IV. Verka för rösträttslitteraturens spridning.

Av lika stor betydelse som det talade ordet är i det personliga umgänget kvinna och kvinna emellan, är det tryckta ordet, då det gäller att nå den stora massan av kvinnor. Tag därför alla tillfällen i akt att sprida rösträttsföreningens skrifter och skaffa nya prenumeranter på Rösträtt för Kvinnor.

V. Försumma icke att själv läsa och följa med rösträttslitteraturen.

Håll edert eget rösträttsintresse levande genom att följa med vad som skrives i ämnet både i rösträttsföreningens egen tidning Rösträtt för Kvinnor och i den övriga pressen. Försumma icke att noga studera rösträttsföreningens årsberättelser och andra tryckalster, och försök om möjligt att följa rörelsens utveckling i andra länder genom att läsa Jus Suffragii, Internationella kvinnorrättsalliansens organ. Skaffa all den kunskap i ämnet, som står eder till buds. Kunskapen är icke tung att bära.

Kvinnorna och kommunalförvaltningen.

Ny stadsfullmäktig i Örebro.

Vid företagen röstsammanräkning i Örebro har till ledamot av stadsfullmäktige utsetts skolföreståndarinnan Amalia Lundgren. Fröken Lundgren var ej upptagen som kandidat på reformvänliga valföreningens lista, men hennes namn befanns vara tillskrivet på två sedlar. Hon valdes med 43 röster och efterträder avlidne verkställare Lindhagen. I själva verket har fröken Lundgren alltså valts till stadsfullmäktig av två personer.

Motion i Stockholms stadsfullmäktige.

Vid stadsfullmäktiges i Stockholm sammanträde den 18 september, väckte fröken Anna Lindhagen motion om tillsättandet av konsulenter för gårdsplanteringar.

En vägvisare.

EMILIA FOGELKLOU: *Förkunnare, en bok för lekmän om Israels profeter.* Alb. Bonnier. Pris 3 kr. 148 sid.

Det finns röster som leva, fast de strupar och läppar, från vilka de engång klingade, för längesedan äro mull i mullen. De förnimmas genom skrik och vapendån i en tid, då vi knappt urskilja ljudet av vår egen stämman. Men ofta nog är oss deras tal dunkelt, och vi mena, att det svårligen kan ha bud till oss.

Emilia Fogelklous "Förkunnare" vill visa väg fram till de "Jahves lyssnare", som vi vant oss att nämna Gamla testamentets profeter. Vi ha alla, en gång eller många, hört den metalliska klangen av dessa ord. Men de flesta av oss ha föga förstått dem: underligt fjärran och överkliga ha de synt oss, likt monumentala figurer på ett vördnadsvärdt men obegagnat tempel. Så kommer en människa med makt att visa oss, att de äro annat och mera än kolossalstoder från en gången tid. Levande ande besjalar dem, varmt blod flyter genom dessa ådror, de älska som vi och lida som vi, i större mått bara, därför att de själva äro huvudet högre än vi. Som vi stå de i en tid, fylld av vapenbrak och dån av ramlande riken. Men där vi intet förstå, se de Guds mening och Gudsändamål, där vi intet våga hoppas, skönja de glimten av en renare framtid. Med själen bräddad av harm och kärlek, av trotsig längtan och trotsig tro, träda de oss mänskligt nära, ett vördnadsbjudande tåg av mäktiga och starkt individualiserade personligheter. Och sålunda få deras stämmor, som aldrig upphört att ljuda, en ny och rikare klang. Vi förnimma deras budskap till oss, "just nu och just här".

Mellan raderna i Emilia Fogelklous bok om profeterna ljuder som sorl av ett gränslöst hav. Det är vägsvallet från den Evighet, vilken profeternas tanke nådde, när den trängt som djupast och stigit som högst. Också för det vägsvallets skull är "Förkunnare" en bok för oss — vi som så ofta stirra oss skumögda på Tiden.

Jeanna Oterdahl.

Heliga Birgitta som politiker.

Av fl. dr Lydia Wahlström.

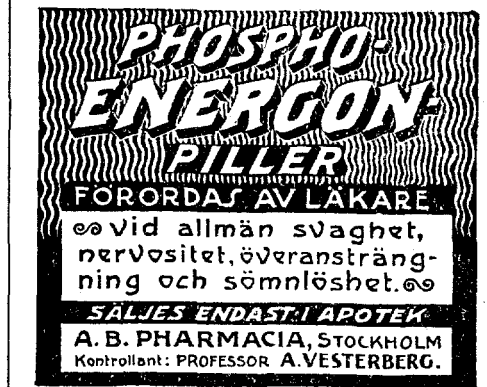
Det är ingen förmåtenhet av Sveriges kvinnliga rösträttsorganisation att i år välja Brittmissan till sin högtidsdag. Det är från den moderna forskningens ståndpunkt ingenting otänkbart däri, att Birgitta, därest hon levat nu, skulle ha kunnat höra till ledarna av kampen för kvinnans rösträtt. Åtminstone borde de, som starkast söka världsliga motiv för hennes livsgärning, inte kunna ha någonting att invända mot en sådan gissning. Henrik Schück t. ex., som i sin nyutkomna medeltidshistoria låter äre- och maktlystnaden vara den mest framträdande drivkraften i hennes politiska uppträdande, skulle säkerligen gå med därpå. Maktlystnaden är ju i mångas tanke oupplösligen förbunden med kvinnors deltagande i politik.

Nu kan säkert ingen bestrida, att äre- och maktlystnad, om också omedvetet för Birgitta själv, i hög grad kunnat spela in i hennes nitälskan för rättfärdighet och frid på jorden. Birgitta var skald, den svenska medeltidens utan jämförelse yppersta, fast även detta naturligtvis omedvetet för henne själv; och till diktarnaturens romantik hör ju också ett mer eller mindre starkt behov av ett andäktigt lyssnande auditorium. Och Birgitta var skald inte bara i ord utan även i handling; hon var en viljemänniska av första rang, en "despotnatur", om man så vill, om än med viljan och despotismen riktade mot ädla mål. En sådan personlighet måste alltid, förr eller senare, bli medveten om sin kraft och längta att utöva den. Är det detta man kallar "maktlystnad", så varför inte så gott först som sist räkna maktlystnad bland dygdena; varför skulle det inte för härsarsjälen vara lika ädelt att längta efter att få hjälpa genom härskande som för tjänarens att få hjälpa genom tjänande? Och är inte den hävdvunna uppfattningen av härska som förmån och tjäna som offer i grunden bra konstgjord — i de många fall nämligen, då tjänandet går i den lugna ansvarslöshetens tecken och härskandets "lycka" huvudsakligen

består i lyckan av att få bära tyngre bördor än folket mest?

Birgitta, dotter och hustru till nordiska riddare och lagmän, "furstinnan av Närke", som hon senare i Rom brukade kallas, var själv en hövdinganatur, troligen med det oroliga folkungablodet i sina ådror, och dessutom genom alla sina förhållanden placerad i en härskarställning, där aristokratiska traditioner bestämde hennes politiska åsikter. Fadern, Upplandslagmannen, hade varit hertig Eriks man i kampen emot kung Birger och deltog sedan i riksrådets regering under Magnus Erikssons minderårighet. Han hörde till den rika stormansklass, som på grund av sina många egendomar i olika landskap, vid kungamaktens sida utgjorde så gott som den enda representanten för riksenheten vid denna tid. Denna klass kan sålunda i viss grad sägas företräda rikets intressen gentemot de övriga samhällsklassernas trängsinta lokalpatriotism, liksom även gentemot kungamaktens böjelse att betrakta riket som sin egendom. Men den representerar naturligtvis också klassintressen av mer eller mindre materiell art, och det var ju förklarligt, om den ofta i sin kamp mot kungamakten förblandade dessa sistnämnda intressen med rikets. Aristokratien kan i alla fall sägas ha prioritet till en svensk fosterlandskärlek, som alltså daterar sig vida längre tillbaka än den, som Engelbrekt väckte hos Sveriges allmoge.

Birgitta, stormansklassens dotter, ärvde både dess fosterlandskärlek och dess klassintressen i rikaste mått och har också haft kraften att uttala dem. En yngre statsförfattningshistoriker, Lagerroth, säger, att hon i sina uppenbarelser utvecklar precis samma idéer med avseende på såväl konungens ställning till allmogen som till rikets odelbarhet, vilka vi möta i den av stormännen påverkade kungabalken i landslagen, som just förskriver sig från hennes tid. Konungen får ej "tillställa ny sedvänja eller osed mot rikets lovliga stadgar". Han skall "äl-

ska allmoge i sitt rike". "Och då bevisar han, att han älskar den, när han låter den njuta god gammal lag och när ej grymma fogdar och länsinnehavare spela herrar över allmogen, och om den ej tryckes eller plågas med ovana skatter... Dock må konungen till ledung och hedningarnas bekrigande ödmjukligen bedja om hjälp av rikets allmoge, om han behöver. Men må han akta på att behovet och hjälpen ej bliver till sedvänja eller hålles för lag". — Detta låter ju "demokratiskt" nog, men icke dess mindre placeras Magnus Ladulås, stormännens tyglare, hänsynslöst i helvetet i hennes med Dantes skarpa färger målade uppenbarelse "Tre konungar inför domen".

När det gällt hennes osminkade beskyllningar mot Magnus Eriksson, som egentligen genom henne fått sitt slemma rykte, har man på senare tider tagit kungen i försvar, delvis med en fullt berättigad hänvisning till hennes aristokratiska fördomar, delvis också med något av mäns naturliga benägenhet att försvara män mot "kvinnoförtal". Men nog hade Birgitta, hans fränka och troligen också en tid hans hovmästarinna, bättre tillfälle än kanske de flesta att lära känna honom. Steffen synes ha rätt i, att hon ej med vett och vilja varit orättfärdig i sitt omdöme om honom, ej heller alltid fientlig. Och hennes karaktéristik av honom har utan tvivel mycket av den egna iakttagelsens individualisering. I omdömet om hans politiska svaghet har ju för övrigt historien gett henne rätt, om den också inte därför helt ställer sig på stormännens sida i deras resning

Den fläckiga kamraten.

Av Elin Wagner.

Det var en gång en småklass i en flickskola, sammansatt av barn ur medelklasshem med ungefär samma standard för ordning, renlighet och komfort. De hade emellertid ibland sig en enda kamrat från ett helt olika deras, icke så att det var fattigare, men det låg i lägervall. Den stackars kamraten, som därtill hette Selmina bar alltid med sig hemmets lukt av sura barnkläder, och hennes egen fläckiga klänning bar liksom flottecklarna på hennes bokpärm, sorgliga vittnesbörd om att den moderliga omsorgen inte räckte till för henne.

Hon kände med pinsam klarhet att något var på tok och var inte särskilt hågad att släppa de finare kamraterna hem, men de kommo ändå: för att fråga om läxor, för att hämta till promenad, för att äta päron från det stora trädet på hennes gård. Dessa elvaåringars pigga ögon flögo omkring och upptogo all ordningen, soporna i vråarna, dammet, de otaliga ungarnas förstörelseverk på möbler och husgeråd.

— Titta, den där mjölkfläcken var här i förgår på korkmattan! och: vet ni vad, nu skriver jag S-e-l-m-i-n-a på förmaksbordet så får vi se hur länge det får stå.

De hade icke begrepp att känna medlidande med Selminas mamma, som dignade under bördan av sitt liv, som väl såg soporna och mjölkfläcken men icke orkade, tyngd av barn och amning, att avlägsna dem.

Den mest förnumstiga av elvaåringarna fick en dag en ljus idé och sade: hör nu ni, vi ska ta och städa riktigt grundligt hemma hos Selminas, så där kan bli lite snyggt och rent för en gångs skull.

Förslaget väckte till liv alla knoppande lidelser för stök, rengöring och ogrannlagenhet i de små flickornas hjärtan.

— Så väldigt livat! sade de. Och den förnumstiga gav dem alla sina order: hur de skulle klä sig och vad ta med sig. — Jag tar soda! sade hon. Men tumma på att inte säga det för någon.

När det blev skurlovsdag anlände den lilla truppen i god tid till den fläckiga kamratens hem. Den förnumstiga elvaåringen hade ledningen och steg fram till husets fru, som just upptäckt att även denna dagens arbete steg henne över huvudet, steg fram med sin lilla sodapåse och sade:

— Snälla tant, sätt nu på bra med varmt vatten, så ska vi hjälpas åt att få lite rent i våningen!

Djupt inne i det neutrala landet sitter en afton en liten krets och talar om världshändelserna. Man kan inte diskutera det strategiska läget, eftersom den ene inte förmår begrunda sitt "jag tror" bättre än den andre sitt "jag känner på mig". Ingen sakkunig är närvarande, inte ens en halvtropschef ur 1914 års landstorm. Där emot har man mycket att säga om de krigförande folkens psykologi och moral, på detta område är alla halvtropschefer.

Man talar om krigspsykosens olika yttringar, klarlägger hur människan ända sen Faraos tid — han som förhärdade sig och icke släppte Israel — förstas och förbittras av lidandet, trotsar och hårdnar, emedan detta tyckes vara den enda utvägen för svagare naturer att hårda ut. Man talar om den förorättades beska njutning av att hata, om den slagnes lust att slå. Man talar om hur hatet tar makten och fordrar utlösning i handling, skulle man än betala njutningen av fiendens undergång med sin egen. Man drar fram härresande exempel på jämviktsrubbing, på felslut, felsyner, fari-seism. Man konstaterar med en suck, att de krigförande med allt sitt mod och sin självuppföring icke haft den moraliska styrkan att rädda sig ur krigspsykosens. Europa har just nu endast lidelser och ingen intelligens. Och detta avgör dess öde. Slut med Europa! Och vi kan ingenting göra, de lyssna inte till oss!

Men i detta sällskap befinner sig den en gång så fläckiga Selmina. Nu är hon väl skött och prydlig och bildad, och det är länge sen den stora skandalen, då hon gav den förnumstiga en örfil, då hon bad om varmt vatten för att göra rent. Hon känner sig till mods som då, men nu har hon vuxit från handgripligheter och det örfilsfärgade ligger endast i tonfallet.

— Varför håller ni er själva utanför diskussionen? frågar hon. Ni förvänar er, klandrar och dömer. Ni skriver era signaturer i andras damm! Låt oss titta lite på oss själva!

På detta invänder någon, att ja för all del, men nu talade man ju om krigets verkningar på psyken, och vi svenskar ha ju inte haft tillfälle att pröva vår moraliska halt på kriget.

— Ni misstas er, svarar hon, vi är prövade på kriget, vi undergå var dag ett nytt prov. Vårt folks moral har givit sitt utslag. Det kan jag tala nu, att omdömet är färdigt om oss: fordrande och obarmhärtiga mot dem som som lida, snara att döma, sena att hjälpa och snikna på att förtjäna. Där har ni det.

En storm av motsägelser. Man framhåller, att vi blivit svåra prövade av de krigförandes hänsynslöshet, att folket inte kan göras ansvarigt för presens eller affärsvärldens utskum — packet är internationellt i själva verket — att den stora massan är hederlig och pliktrogen, fast den inte gör väsen av sig.

Men Selmina har inte för inte en gång varit den fläckiga kamraten. Hon svarar: — Massan kan inte urskuldats, så länge hon låter utskummet hållas och inte möter det med vrede och motstånd. Lagvrängare, löftesbrytare, spekulanter i svält och köld, som begagnar sig av världens nödläge för oskäligen vinning eller skapar brist ur överflöd, alla dessa skulle kunna göras omöjliga i ett samhälle med levande rättskänsla, där inte massan vore själv infekterad av vinningslusta.

Ni säger, att vrakplundrare inte är känsliga för moraliskt tryck! Men kanske är de känsliga för stryk. Jag vill inte precis rekommendera det, men jag

mot konungen. Att Birgitta genom sina flammande uppmaningar haft del i denna resning, är påtagligt. Man har, fast som det förefaller mig, på nog svaga grunder, rent av misstänkt henne för att till tronen vilja föreslå sin egen sonson, Karl Karlsson.

Hennes politiska uppträdande mot kung Magnus var nog delvis förestavat av religiösa skäl — besvikenheten över att hans "korståg" österut, däri hennes bror Israel en tid deltog och hennes biktfar Matthias var fältpräst, slutligen avslöjade sig som enbart ett politiskt företag. Men hennes opposition hade redan väckts omkring 1346, då en tidigt påbörjad klosterbyggnad i Uppsala, som Magnus frikostigt donerat, strax förstördes genom onda människors tillskyndan, utan att han tycks ha velat eller kunnat skydda den. Och huvudsaken i Birgittas offentliga uppträdande är dock alltjämt de kyrkopolitiska synpunkterna: klosterstiftelsen och påvens flyttning till Avignon. Vi "bildade" nutidsmänniskor, som nästan tro oss sätta kronan på vår bildning genom att hålla oss i möjligaste mån huvudstadsförnämningentemot allt religiöst, tills vi inte ens gitta se det som något faktiskt existerande — vi ha nu mycket svårt att sätta oss in i universalkyrkotanken, den katolska kyrkans alltjämt fortsatta försök att bokstavligen, i jordisk mening förverkliga Gudsriks-idéen: "ett fårahus och en herde". Tiden närmast efter nu pågående världskrig, då denna kyrka, därest den tillräckligt förstått att sätta in sin politiska makt på fredstanken, säkerligen får ett uppsving som ingen annan, kommer kanske att lära oss något om den saken. Och vad är universalkyrkans begrepp i grunden annat än ett utslag av samma tanke, som skapat fredssträvandet — Gudsriks-tanken om "frid på jorden och människorna en god vilja?" För denna tanke förverkligande har även Birgitta kämpat i sin oavlätliga strävan att konsolidera påvemakten till Gudsrikets enhetspunkt, Rom. Visserligen blev det inte hon, som lyckades därmed. Vad som misslyckades för "furstinnan av Närrike", det lyckades bättre för en ung färgdotter från en italiensk småstad, Katarina av Siena, vars namn också strålar för eftervärlden i den poetiska in-

givelsens glans. Men Birgittas tanke gjorde dock Rom sedan till sin, och en senare påve nödgades, kanske icke litet emot sin vilja, kanonisera henne, som med allt utom "opportuna" sanningar vågat förfölja hans företrädare.

Men för Gudsrikets förverkligande har Birgitta också sökt att på ett särskilt sätt insätta kvinnans krafter, och detta i ett slags samarbete med män, som före hennes tid icke varit känt i Norden. Från sin resa i Frankrike — där hundraårskriget också drev henne att göra sin insats för "fredssaken" genom en skarp skrivelse till konungarna av Frankrike och England — hemförde hon intryck från Fontevraldensernas dubbelkloster, dem hon sedan i Vadstena sökte förverkliga. Och vad hennes orden sedan betytt för Nordens kultur, därom är det överflödigt att tala.

Birgitta, "furstinnan av Närrike", har i hela sin livsgärning förverkligat den kvinnliga hövdinganaturens ideal. Om den svenska kvinnörelsen behövde ett skyddshelgon, så vore hon självskrivnen.

Säkert har en missuppfattad Kristusgestalt inom alla kristenhetens tider varit en av de starkaste orsakerna till att det gamla romerska "virtus" — dygd — såsom *duglighet* i detta ords hela vidsträckt betydelse — så allmänt fått en misstänkt klang, liksom av självskhet och trots, i motsats till de omhuldade asketiska dygderna. Konsten, som mer än vi tro, skapar våra känslövarde och föreställningar, har nog häri en dryg andel. Den kristna konsten har oftast för den lidande frälsaren glömt hövdingagestalten, de gamla anglosaxiska kvädenas och Heliandiktens Kristus-drott, "segerherren, hjältarnes skapare, böljornas väktare", som Kynevulf kallar honom, och som inte är mindre verklig än "lammet, som stilla tiger inför sin klippare". Birgitta, en germansk hövdinganatur, icke minst i sin längtan att "bära genom farorna det svaga" — hade aldrig förlorat det germanska Kristusidealet ur sikte, och för henne var "Guds och Jungfruns Son", hennes "själs och lekamens allra käraste", också detsamma som hennes ideal av ädelboren manlighet. Eller klingar det icke av riddarromantik över rader som dessa ur hennes stora diktbok, Uppenbarelserna:

"Min Herre Jesus Kristus, du är den starkaste kämpe och manligaste riddare. O hertig av Bethlehem, så fullkomnade du en hertigs leverne, då du ledde den stora skaran från mörker och bedrövelse till evärdlig glädje; — — — ditt hjärta är oförtrutet till reds att skipa rätt och krossa orätt."

Ingen

som i år blivit van att alltid ha till hands den lilla trevliga och bekväma kalendern — på en gång almanacka, uppslags- och anteckningsbok — som utkom till förra julen på Göteborgs F. K. P. R:s förlag, torde försumma att i tid beställa en till nästa år. Den lilla nätta boken tar ingen plats i väskan och är precis vad en rösträttskvinna behöver till dagligt bruk. Med sin gula klotpärm och sitt rösträttsmärke i guld hör den nästan till uniformen och kan på resor, föreläsningar och vid många andra tillfällen bli liksom ett igenkänningstecken rösträttskvinnor emellan. Att ge bort till julklapp är den alldeles förträffliga, lika bra till vän och fiende, den är lätt att skicka, kostar nästan ingenting i porto och är till nytta var dag på året.

Rekvitioner på *Kvinnornas Kalender 1917* insändas till sekreteraren i Göteborgs F. K. P. R. *fröken Hildur Öijer, adr. Göteborg 1.* eller till *Rösträttsbyrå, 6 Lästmakaregatan, Stockholm*. Priset är 1 kr. och behållningen tillfaller L. K. P. R:s resetalarefond.

Hur det var i början.

L. K. P. R. har som bekant numer en mängd väl kvalificerade och utmärkta resetalarinnor. Det finns bland dem både docenter och doktorer, licentiatier och kandidater, adjunkter och examinerade av alla slag. Och böneskrivelser om önskade föredrag komma från alla håll, flera än sekreteraren kan bejaka. Allt planeras för en sådan talarinna. Hennes resekostnader bestridas och hon har blott att infinna sig på överenskommen tid.

Men så var det inte i början — åren 1902 och 1903. Då fanns det bara en enda stackars olärd resetalarina, som aldrig hade avlagt den minsta lilla examen, inte ens i en skola. Hon hade ingenting att komma med mer än sin goda vilja och ett för rösträttsaken brinnande hjärta. Inga bönfallande F. K. P. R. funnos — det var sådana hon ville framskapa. Inga resebidrag vankades. Den lilla talarinnan fick trassla sig fram bäst hon kunde. Hon fick truga sina föredrag på dem, som undanbådo sig föredrag om rösträtt.

Kanske kan det roa Rösträtt för Kvinnors läsekrets att höra hur det gick till för denna talarinna att komma till en viss liten undangömd småstad, dit hennes längtan stod, just emedan den var så liten och så avsides liggande och påstods vara absolut otillgänglig för nya idéer.

Jag måste då "börja vid början" och nämna att för att kunna göra inträdet i en stad eller en plats på landsbygden fordrades att få tag i namnet på någon där boende person, till vilken man kunde vända sig med förfrågningar angående pris på lokaler och med begäran om hjälp med att tinga lokal, om möjligt till reducerat pris, — att införa annonser och notiser i tidningarna — om möjligt också med rabatt — att uppsätta tillsända affischer och, last but not least, att skaffa en välvillig familj eller person, som gästfritt ville ta emot den i regeln i det längsta med avvärande brev motade rösträttskvinna. Detta allt mötte alltid svårigheter. Ett enda undantag utgjorde Ronneby, där Augusta Tonning bad om ett föredrag i samband med det som var bestämt att hållas i Karlskrona. Jag glömmmer aldrig hur det kändes att mottaga denna inbjudan. Det var som om en strålande hoppets stjärna steg upp på det mörka firmamentet.

Men nu till den lilla staden dit jag ville och där alla ödets — eller andra — makter tycktes ha sammansvurit sig för att förhindra min ankomst.

Jag hade skrivit till en av stadens manliga pampar, till vilken jag hade relationer. Han hade avvisat mig. Ingen människa ville höra talas om kvinnans rösträtt i den staden. Han hade frågat sig för på flera håll, men ingen ville härbergera en rösträttskvinna, hade de sagt. Han tillrådte mig därför — i tämligen snäva ordalag — att avstå från varje försök att hålla föredrag över detta ämne i deras stad, det kunde ej annat än misslyckas.

Således var *han* ej den rätte. Alltså nya försök att finna namnet på någon, vem det vara må, att ånyo skriva till. Äntligen — en äldre fröken i stats-tjänst funnen. Hon skulle i all hemlighet vara vän av kvinnans rösträtt. Genast brev till henne.

Hon såg ingen dager till att finna husrum, men visste att en anspråkslös modehandlerska hade haft en petitionslista och samlat namn för rösträtten. Hon skulle tillfrågas.

Nytt svar. Också där omöjligt. Hon hade sagt sig riskera att mista sina finaste kunder. Men nu hade en skollärinna spårats upp, misstänkt för att vara litet intresserad. Huruvida hon skulle våga vidgå det, var tvivel underkastat. Det ginge emellertid an att skriva till henne — men för all del inte säga vem som hänvisat till henne.

FREDRIKA BREMERS BREV

Samlade och utgivna av

Klara Johanson och Ellen Kleman.

II. 1838—1846.

Pris 13 kr., inb. 15 kr.

»En epokgörande självbiografi
Bär överallt vittne om utgivarnas sakkunskap och vetenskapliga noggrannhet.»

Lydia Wahlström i Stockholms Dagblad.

»Som ett bidrag till och komplettering av vår kännedom om det litterära livet i vårt land på 30- och 40-talet kommer detta arbete att bli ovärderligt . . . De båda utgivarnornas namn borge för att arbetet är så omsorgsfullt utfört som det gärna är möjligt.»

Socialdemokraten.

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

En enkel kvinnas funderingar

Käserier

av

Clementine

(Elin Brandell).

Pris 2: 75.

»Det kan sägas att samtliga käserier, även de som röra sig kring gårdagens aktualiteter, med framgång trotsa tiden, så visst som det mänskliga aldrig förlorar sitt intresse, även om dess dräkt är den efemära händelsen. En klar, värdad stil utan spår av krystad spiritualitet kläder innehållet, som är välsittande tailormade, för att nu ta ett ord ur modekåsöernas älskliga vocabulaire.»

Dagens Nyheter.

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

Efter långvarigt underhandlande var hemmet att bo i funnet och allting klart. Jag möttes vid tåget och läste en oförställd och glad överraskning i den mötandes min, när hon fick syn på mig. Senare fick jag veta, att man hade tänkt sig att en rösträttskvinna måste se ut som en karl, ha glasögon på näsan, tala bas och röka cigarr. Av nyfikenhet, parad med hjälpsamhet, hade man ändå beslutat sig för att hy-sa vidundret.

När man så fick se en beskedlig liten fru, som såg ut som andra, blev man förstås angenämt berörd, det insåg jag. — Nå — blir det folk i morgon afton? — Hm — jag vet ingen som tänker gå, men alltid blir det väl några.

Nu voro goda råd dyra. Folk måste det bli. Annars var det ju omöjligt att få en F. K. P. R. bildad.

— När kommer tidningarna ut?

— Den kommer i morgon bitti.

— Finns det bara en?

— Nej, vi har två, men den andra kan inte räknas. Den är nästan socialistisk.

— Jaså — Vill ni följa mig till tidningarna nu med ens, så vore jag tack-sam. Jag måste tala vid redaktörerna och så betala annonserna.

Min värdinna såg häpen ut. Hon hade nog aldrig satt sin fot på ett så farligt rum som en redaktionsbyrå, men följde mig snällt till morgontidningen.

Jag bad redaktören vara så vänlig att omnämna mitt föredrag och visade urklipp både ur höger- och vänsterpressen. Här var det viktigast att framlägga högerdokumenten. De gjorde synbar verkan. Högerpressen hade varit särdeles hygglig mot mig — kanske på grund av mitt menlösa utseende och mitt ofarliga föredrag, fritt från anfall på motståndarna och männen i allmänhet.

Redaktören och jag blevo ense om att

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)
Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
i ek, mahogny, valnöt samt andra
träslag afven målade, till billigaste priser.
Allm. Tel. 11410 Riks Tel. 6505

det kunde ju aldrig skada att höra vad en kvinna hade att anföra i saken, även om man ogillade den. Men han trodde inte att jag skulle få många åhörare. Räkningen betalades med god rabatt, och så skildes vi som de bästa vänner.

— Nu har vi alltså den radikala tidningen.

— Nej, dit kan man inte gå.

— Jo visst. Jag måste ju betala annonserna.

— Där har jag inte lämnat in annonserna. Det behövs inte. Den läser ingen.

Efter något parlamentarerande avgjordes, att jag skulle gå in och min följelagerska vänta utanför.

Där bad redaktören att för den goda sakens skull få lämna annonserna gratis — fast det lilla kyftet sannerligen vittnade om att både tidningen och han själv väl behövde en styver. Han tvivlade också på att publiken skulle infinna sig.

Alltså fick man hitta på nya metoder. — Har frun tid att följa mig till stadens mera framstående familjer?

Joo — det kunde hon ha —

Och så vandrade vi till präster och proselyter, till högtstående och till mer obemärkta personer, till en allmänt ansedd goodtemplarfru, som befanns vara socialdemokrat, och till en fabrik med många arbeterskor. Över allt lyckades det att få deras löfte att komma. Jag fick till och med en förmögen och fin gammal änkefrus försäkran att om hon mot förmodan skulle gilla mina skäl och anse en rösträttsförening önskelig, hon då vid föredragets slut skulle gå fram och skriva sitt namn först på listan för bildande av en F. K. P. R.

Nästa dag innehöll morgontidningen en vänlig anmälan med citat ur klippen. — Det kunde ju aldrig skada att höra kvinnornas syn på frågan, hette det.

Middagstidningen hälsade talarinnan som en känd och erkänd frihetskämpa etc.

Det var med spänning jag öppnade dörren till föreläsningssalen och fann en ganska talrik publik. Den första jag såg var min förut så avvisande pamp, vilkens vithåriga, remarkabla huvud stack upp över mängden.

Jag talade så sakligt och så varmt jag förmådde och slutade med att be alla anteckna sig, som önskade inträda i en förening för kvinnans politiska rösträtt.

Detta ögonblick var överallt kritiskt. Skulle den, som lovat skriva sitt namn först komma fram eller ej? Jag hade alltid tagit löfte av någon. Jo, min gamla fru kom, satte på sig glasögonen och skrev resolut sitt namn, efterföljd av pampens systrar och prästens fru och hela raden ända intill fabriksarbeterskor. Och pampen kom och skakade min hand och förklarade sig vunnit för saken. — Så konservativ jag än är, så måste jag säga att i denna fråga har jag haft orätt och ni rätt, det finner jag nu.

Och en lantlig gumma i schalet, neg och tackade och sade: Se det var då ett sanningens ord frun sade, och biljettförsäljaren var obeveklig i att ej vilja ta emot någon betalning för sitt arbete. Han ville bidraga vad han kunde — för det här var bra det — riktigt bra.

Efter en tid bildades en F. K. P. R. En styrelse sammansattes enligt mitt

Eva Rodhe.

80 år.

Mitt första personliga minne av Eva Rodhe förskriver sig från 1880-talets Sturm- und Drangperiod. Det var en sensommardag, i Nya alléen i Göteborg prunkade almar och lindar i höstskrudens hela färgrikedom. En stor del av de promenerande — "övervägande damer", som det brukar heta i referat från kvinnomöten — veke av till Chalmersgatan, och jag slöt mig till skaran, lockad av en tidningsannons om ett föredrag anordnat av Kvinnoföreningen, varvid fröken Eva Rodhe skulle tala om "Reformdräkt för kvinnor". Ämnet var synnerligen aktuellt; den goda smaken såväl som sunda förståndet hade under ett par decennier plågats av sådana vederstyggligheter som krinoliner, turnyrer och i gat-smutsen släpande klänningsskjolar, att ett förnuftigt ord behövde sägas där- emot.

Det var ett mycket förnuftigt tal vi fingo till livs. Det var allvar, humor och godmodig satir, som inte förfelade sin verkan. Denna blev helt säkert bannlysta turnyrer och avklippta släp.

Så har det alltid varit — där ett väckande ord till kvinnor eller för kvinnor har behövt sägas, där har Eva Rodhe aldrig tvekat att ställa sig i bräsch, driven av sin starka rättfärdighetskänsla och sitt varma deltagande för mänskligheten i allmänhet och kvinnorna, såsom samhällets styvbarn, i synnerhet.

Eva Rodhe har en lång meritlista som lärare och pedagog. Efter att i sexton år ha varit föreståndare för Elementarläroverket för flickor i Uddevalla — där forna elever ännu med entusiasm tala om sin lyckliga skoltid — företog hon en treårig studieresa i utlandet, vars resultat blev "Eva Rodhes praktiska arbetsskola för barn", vilken öppnades 1881. Den blev under hennes ledning en mönsteranstalt och förebild i in- och utlandet. I tjugotre år ledde hon skolans verksamhet och tillvann sig i hög grad såväl lärjungars som föräldrars tacksamma tillgivenhet.

I ett 20-tal år var hon ledamot av Göteborgs folkskolestyrelse, där hennes inlägg alltid var av vägande betydelse. Även i många andra pedagogiska och sociala föreningar har hon varit verksam som ordförande eller styrelseledamot. Hennes alltid öppna blick för den praktiska sidan av tingen tillåter henne icke att se ett missförhållande utan att finna utvägar för att avhjälpa det. Hon såg att husmoders avkunnighet i ett hems skötsel åstadkom vantrevnad och fattigdom. Det var insikt i huslig ekonomi som tarvades, och så tillkom efter hennes förslag i folkskolestyrelsen inrättande av skolköksundervisning åt flickorna. Hon var i många år inspektris för Göteborgs skolkök.

Andra rent praktiska framsteg, som falla inom folkskolans område, omfattar hon med livligt intresse, såsom skollovskolonier, barnbespisning, ambulanserande skolkök m. m., m. m.

Eva Rodhe har icke snävt specialiserat sin verksamhet, därtill äro hennes intressesfär och initiativförmåga för vidsträckt. De ha räckit till från pyssen i första förberedande till den gamla tjänarinnan med svikande arbetskrafter. Det var Eva Rodhe, som fick till stånd Föreningen för beredande av livränta åt tjänare, byggd på synnerligen praktiska grunder.

Att en kvinna med Eva Rodhes för-

förslag. Medlemmarna valdes bland de fruar jag hade besökt och pejlade bildat mig en mening om, och jag fick till och med in min socialistfru bland dessa högerfruar — till ömsesidig nytta erfor jag senare.

Ja — så var det i början.

Ann Margret Holmgren.

Livsgärningar.

"Ja", sade den gamla, "nog har livet varit hårt fram med mig, men jag har ändå alltid lyckats reda mig."

Jag var på besök hos henne med anledning av hennes pensionsansökan.

"Ni blev änka tidigt?"

"Min man drunknade en kväll under sitt arbete och jag stod där med mina två små gossar och väntade inom ett par veckor mitt tredje barn. Allt vad jag ägde kontant var återstoden av hans sista avlöning. Och vägen till fattigvården då, på den tiden när jag var ung, det var en tung väg, frun."

"Nå?"

"Ja", sade hon, och det kom en darrning i rösten, "det gick därför att det måste gå, men de åren ville jag sedan aldrig tänka tillbaka till. Vi levde inte, vi svalt oss fram, barnen och jag. När jag väl i sorg och elände fått min lilla flicka fick jag taga plats i hårt trädgårdsarbete för ungefär 75 öre om dagen och sedan var det ett år efter år stå och tvätta om vintern och gå i utearbete om sommarn."

Vi sutto båda tysta en stund.

"Men så blev barnen stora?"

"Jag fick fram dem", svarade hon, "och de artade sig väl. Gossarna kom över till Amerika och där ha de gift sig och fått många munnar att mätta. Och flickan, hon gifte sig också. En praktig och hederlig man fick hon, men vart år kom där barn i huset. Aldrig hade hon råd att ta någon som helst slags hjälp, hon arbetade natt och dag, men efter det åttonde barnets födelse dog hon."

"Och nu flyttade ni dit?"

"Ja", svarade hon, "visst var jag gammal och utsliten och reumatismen var svår efter alla de kläder jag legat och klappat i väta och köld, men barnen voro ju min dotters, så det var bara att ta' vid. Och glädje har jag Gud vare tack fått av dem, för det har gått bra för alla åtta. Se här", fortsatte hon.

Och jag måste gå igenom alla fotografierna, som hängde i enkla ramar över soffan. Där var barnen och sonhustrurna och mågen och alla barnbarnen. I synnerhet de senare voro präktiga typer av unga män och kvinnor.

"Men att ni nu bor här så ensam på gamla dar", frågade jag.

utsättning, är en varmt intresserad rösträttskvinna, säger sig självt. Om jag ej minns orätt, så var det i hennes hem vi samlades sommaren 1902 för att överlägga om bildandet av en rösträttsförening. Det var under hennes ordförandeskap det första rösträttsmötet hölls i Göteborg. Och den första broschyr i frågan har henne till författare. Den är, trots de fjorton år, som sedan dess förflutit, fullt aktuell och skulle göra vem som helst gott att repetera. Bevisen äro så ovederläggliga, så klara och logiska, som allt Eva Rodhe talar och skriver. Hon slutar den lilla utmärkta skriften med en varm och allvarlig vädjan till kvinnorna att hålla samman, inse att enighet ger styrka — och framgång. Då hon icke långt efteråt bildade en F. K. P. R. i Uddevalla, där en stor del av medlemmarna, om icke alla, varit hennes elever, kände hon säkert att de frön hon utsatt icke fallit på hälleberget.

Att en sådan bana, som den Eva Rodhe tillryggalagt, ej varit enbart strödd med rosor, säger sig självt. Marken var nog ofta hårdbruten och det behövdes uthållighet och den stora mänsklighetskänslan för att icke ge tappat.

Det berättas att Rahel Varnhagen kallade Goethes besök för sitt adelsdiplom. Jag skulle vilja säga detsamma om Eva Rodhes vänskap, att jag anser den som ett hederstecken, som jag är stolt över.

Frigga Carlberg.

Riks 2550

Allm. 6296

La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel

Malmstorgsgatan 6, Stockholm

"Ser frun", svarade hon, "man skall inte tynga på de unga. När min måg dog och jag inte behövdes där längre, för de unga hade kommit ut var och en på sitt håll, då flyttade jag hit. Har man alltid stått på egna ben och gjort rätt för sig, då vill man inte heller på gamla dar ligga någon till last. De unga ha det nog stretigt ändå, flera av dem ha redan familjer. Här har jag mitt eget rum med mina egna gamla möbler, och då känner jag liksom att jag reder mig själv. Hyran får jag ihop genom att jag har två inneboende flickor och mat får jag av barnbarnen. Aldrig har jag begärt någon hjälp av det allmänna, men den här pensionen tycker jag liksom att det inte är någon skam att ta emot. Jag behöver en extra slant, ser frun, för sedan mina händer blevo så här styva och mina ögon så dåliga, kan jag inte längre förtjäna något på att sticka."

Jag lämnade den gamla, där hon satt i soffan under porträtten av alla de många, hon under ett hårt arbete och en bitter kamp för tillvaron fostrat upp till dugliga samhällsmedlemmar. Och jag tänkte på alla de liknande livsöden, som dölja sig bakom pensionsansökningarnas torra fakta. Den gamla kvinna hade ändå haft den glädjen, att det gått väl för dem hon strävat för. Men jag erinrade mig en annan, vars liv nog också är rätt så typiskt. Hon var tyst och förbehållsam, men av någon anledning kom jag att besöka henne flera gånger. Och en dag, när jag kom dit, grät hon. Då kom berättelsen om hennes liv.

Hela hennes äktenskap hade varit en enda ångest för mannen, som var höggradig alkoholist och hörde till hustruplagarnas stora skara. Till slut övergav han henne och barnen. Det var nu bara att gå ut i vilket arbete som helst, hur hårt och illa betalt det än var. Hon hade fyra barn att försörja. Av dessa dogo tre och endast en son hade hon kvar. Men när hon strävat fram så långt att sonen blev vuxen, då gick han samma väg som mannen. Till slut kom han i konflikt med lagen och måste ge sig ur landet. Sedan dess hade hon aldrig hört något från honom. Det enda hon hade kvar efter honom var ett litet barn, som han var far till. Nu var det att ta i på nytt och sträva för sonsonen och när hon talade om honom, förstod man, vad han betydde för henne. All hennes kärlek, alla hennes förhoppningar koncentrerades kring honom och man anade hennes djupa ångest för att det skulle gå honom som det gått de andra. De sista tre åren hade han försörjt henne. Nu var han ute och fullgjorde sin värnplikt.

Anledningen till den gamlas bittra gråt var att hon just den dagen fått veta att han blivit ådömd arrest för fylleri!

Ja, föga stämmer den bild man får av dessa gamla kvinnors liv överens med de skönmålningar man kan sitta på riksdagsläktaren och höra, var gång frågan om kvinnornas medborgarrätt kommer upp. Det är inte utan att man skulle önska att alla dessa, som tala om kvinnornas lugna liv inom hemmets skyddade murar, hölle sig litet mera på verklighetens grund. I det fallet skulle nog pensionsansökningarna från de gamla kvinnorna ha en hel del att lära dem. Bakom deras uppgifter skymtar man ofta livslång bister kamp för tillvaron, en kamp, som försvaras ytterligare genom den brist på yrkesutbildning, som tvingar kvinnorna att ta vad arbete som erbjuder sig, hur illa betalt det än är. Härtill kommer det osäker-

Advokat EVA ANDÉN

JURIS KAND.

Kvinnliga Juridiska Byrån

har flyttat till

Lilla Vattugatan 14 - Stockholm C.

Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.

KL. 10-4.

Rikst. tel. 7576.

Allm. tel. 18336.

E. o. Hovrättsnotarien

ELISABETH NILSSONS Advokatbyrå

Södergatan 14, Malmö

Tel. 6137

Rättegångar och Juridiska uppdrag av alla slag.

Rösträttsintresset på landsbygden.

Såden är mycken, men arbetarne äro få.

Det finnes just nu mycket intresse för den kvinnliga rösträtten såväl hemma som ute, skriver Jämtlands-Kuriren med anledning av händelserna i England, fastän detta intresse hos oss, som leva utanför världsbranden, gömmer sig under en allmän tröghet, som är betecknande för det svenska kynnet och som är så svårt att komma över. Mest är det naturligtvis hos de självförsörjande kvinnorna, som intresset lättast är att finna. Men ej endast de sig själva försörjande utan alla behöva väckas, endast ett fåtal taga själva initiativ i berörda avseende och ej minst underligt är, att just rama landsbygden äger den bästa jordmån för detta intresse. Och lika betecknande är, att en och annan prästman just ifrån landet är fylld av helig iver för saken. Så här skriver en kyrkoherde i en landssocken i mellersta Norrland:

Förmodligen är man av den åsikten att förhållandena här på landsbygden bland allmogens kvinnor icke kunna ge anledning att hoppas på någon större tillslutning för en kvinnlig rösträttsyttring. Denna uppfattning vilar emellertid på total okunnighet om sakens verkliga läge. Oaktat här varken finnas några kvinnliga rösträttsföreningar, kvinnosakskvinnor eller socialdemokratiska sådana, är intresset för kvinnornas medborgarrätt mycket stort.

Ett sådant vittnesbörd är synnerligen talande, tillägger tidningen och fortsätter:

Rösträtten har under senare år vunnit en hastig utbredning, och man kan ej annat än undra, när det förlösande ordet skall uttalas även av de svenska statsmakarna. De svenska kvinnorna borde dock för länge sedan vara mogna för denna självklara rätt. Hade de blott de erforderliga resurserna i fråga om penningar och personliga krafter för att med sin väckelseverksamhet nå fram till alla, som gärna skulle vilja vara med blott de en gång blivit väckta, så är det säkert, att mycket skulle vinnas därmed.

hetstillstånd, i vilket de flesta kvinnor leva och som gör att de när som helst kunna se sig stå inför den dubbla plikten som mödrar och familjeförsörjare. Och just deras egenskap av mödrar kommer dem av lätt insedda skäl att ytterligare ligga under i konkurrensen om arbetet.

Att de trots allt detta lyckas i sin gärning, det bottnar kanhända i egenskaper, som borde göra dem särskilt lämpade till ansvariga medborgare i sitt land. För så vitt de icke äro att hänföra till de speciellt kvinnliga egenskaper, av vilka staten enligt professor Kjellén icke har behov!

Karin Fjällbäck-Holmgren.

KOOPERATIVA LIV

försäkrings-**FOLKET** beviljar liv-
anstalten **FOLKET** försäkringar
alla slag. Adress Box 233. Bliv ombud!
H. K. VASAGATAN 6.

Insätt Edra besparingar

i A.-B. NYA BANKEN.

Norra Bosättningsaffären

21 NORRTULLSGATAN 21
2:dra huset från Odenplan.

Lager av

Glas-, Porslin- o. Husgerädsartiklar.

Allm. Tel. 15353.

HOTELL VICTORIA

Norra Smedjegat. 14, (Hörnet av Herkulesg.)
Stockholms äldsta, billigaste och mest välkända
privathotell. Tyst och fridfullt läge strax vid
Brunkebergs- och Gustaf Adolfs torg. Elek-
triskt ljus o. telefon i rummen.
Vördsamt Fru Greta Schubert.

Post- o. Telegrafadr. HOTELL VICTORIA. Rikst. 53. Allm. 6657.

För resande att beakta!

Löofs hotell ARVIKA rekommenderas!

Bergman-Österbergiska samhällskurserna.

Under innevarande höst komma samhällskurser att hållas dels inom Västernorrlands län, dels ock inom Malmöhus län. Kurserna i det förra länet taga sin början den 11 oktober och komma att pågå till fram i december. Ledare för kursen blir fröken Emma Aulin från Jönköping. Hon kommer samtidigt att verka som röst-rättskonsulent och finnes det all anledning att hoppas, att den sålunda sammanslagna verksamheten skall bli till nytta och fromma för kvinnorna och deras rösträttsorganisationer.

Kursen i Malmöhus län torde bli kortare. Den kommer delvis att ledas av fröken Walborg Bergström — samt omfatta omkring 14-15 olika platser och taga sin början under loppet av oktober månad.

Meddelanden från V. U.

1. De i cirkulär n:r 115 omnämnda trycksakerna till Rösträttsdagen äro nu färdiga och kunna rekvireras från Rösträttsbyrån. Priset för såväl afischen som de båda föredragen är 10 öre pr styck. Den av författarinnan för tillfället något omredigerade Birgittaprolagen, försedd med en vacker Birgittabild på framsidan, tillhandahålles F. K. P. R. till ett pris av 6 öre. Det åsatta priset är 10 öre. Allt plus porto.

2. Beställningar å lösnnummer av Rösträtt för Kvinnor för 1 oktober kunna ännu insändas till expeditionen, 6 Lästmakaregatan, Stockholm.

3. Varje F. K. P. R. uppmanas att snarast möjligt till Rösträtt för Kvinnors redaktion insända en kort redogörelse för rösträttsdagens firande på sin ort.

Bland talare

på Birgittadagen den 7 oktober märkas: i Vadstena fröken Ellen Key, i Linköping d:r Lydia Wahlström, i Västerås fröken Anna Whitlock och i Stockholm riksantikvarien Oscar Montelius.

Använd L. K. P. R:s

brevkort och agitationsmärken.

Söders "English School"

Engelska lektioner och översättningar.

Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.

Annie I. Scott.

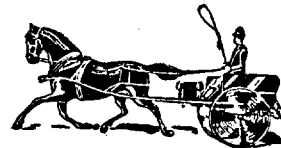

I hvarje svenskt hem bör finnas en

Husqvarna
Symaskin.

Den betalar sig själv på kort tid.

Arvika Vagnfabrik, Arvika.

Sveriges största fabrik för tillverkning av alla sorters lyx- och arbetsåkdon
Uställning: David Bagaresgata 1, Sthlm.
Priskurant på begäran. Rikst. Arvika 87, Sthlm 4544.

Begär priskurant även å Kullageraxlar.

FRU HEDENSKOGS

Privata Förlossningshem

TROLLHÄTTAN

Rikst. 145

Envar

helårsprenumerant å Rösträtt för Kvinnor bör känna det som en angenäm plikt att skaffa åtminstone en ny kvartalsprenumerant.

Den som icke prenumererat på Rösträtt för Kvinnor förut, bör icke försumma att taga tidningen på prov under fjärde kvartalet.

Tidningen utkommer med två nummer i månaden. Prenumerationspriset för fjärde kvartalet är endast 35 öre postarvodet inberäknat. All prenumeration sker å posten. Lösnummerpris 6 öre.

Birgittadagen i Stockholm.

Stockholms F. K. P. R. firar Birgittadagen den 7 oktober med en fest å Vetenskapsakademien kl. 8 e. m. Ur det rikhaltiga programmet anføres följande: sång av dankör under anförande av fröken Anna Tengvall och med ackompanjemang av fröken Adèle Cederschiöld. Invigning av Stockholms F. K. P. R:s standar, varvid kören sjunger Stenhammars Sverige. Därefter vidtar en Birgittaavdelning, som inledes med en prolog, författad av godsägaren Eva Fröberg och uppläst av fröken Gerda Fröberg. Sedan kören sjungit en hymn till den heliga Birgitta, komponerad av Ludvig Norman och med text från 1300-talet, håller fröken Signe Bergman föredrag över ämnet "Hur kvinnoröst-rätten vinner terräng ute i världen" och f. d. riksantikvarien Oscar Montelius talar om "Kvinnan och samhället, en historisk återblick". Festen slutas med unisont sjungande av Du gamla, du fria.

JACOBSONS VÄLKÄNDA TAPISSERI-AFFÄR

24 B Greffuregatan, vid Tattersall.
10 % RABATT — I VAROR — FRITT VAL.

Rygghållare

"Perfekt"

Den är oumbärlig för varje ung flicka med anlag för framåtlutande gång.

Uppgif ålder!

Pris pr st. 4.50.

Alla varor expedieras till landsorten mot postförskott + porto.

BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR

Rikst. 1726. Drottninggatan 57 Allm. 1410.
STOCKHOLM

Hur jag verkligen botade grått eller urblekt hår.

Gammal och grå vid 27 år.

Ung och lycklig vid 85 år.

Denna kvinna vill berätta för Eder, hur hon botade grått hår. Ingen färg eller annan skadlig metod. Resultat på 8 dagar. Preparatet är en oskadlig vätska som återställer naturliga färgen till Eder's hår, oavsett vad Eder's ålder eller orsaken till hårets gråhet är. Det är ingen hårfärg. Kan användas av män och kvinnor i alla åldrar. Intyg av kemist om medlets oskadlighet medföljer. Säljes i Stockholm hos Ch. Sandbergs Missionsbokhandel, Västerlånggatan 66, samt i Uppsala hos Ch. Svenssons parfymhandel, Drottninggatan 4, i Örebro hos Nya Missionsbokhandeln, Storgatan 28, i Göteborg hos »Damfriseringen» Andra Långgatan 82. Till landsorten mot postförskott. Pris 2.50 pr flaska + porto.

Obs! 2 flaskor fraktfritt.

Obs! Diskret förpackning.

Många lida av ekzém, ros och frost, men de som använt CALORINSALVA intyga samfällt att de blivit botade. Bästa hudförsörjningsmedel. Tillv. under kontroll. Originalintyg i mängd. Rekvirera 1 sats, postförskott 2:30 från AUG. BIRKEDAL, Partilager, Jönköping.

Till BIRGITTADAGEN

Vimplar och Servetter med rösträttsmärket.

(Se sid. 52 i Kvinnornas kalender 1916.)

Rekvitioner ställas till fröken Hildur Öjler GÖTEBORG 1.

Rösträtt för Kvinnors

nittonde nummer för 1916 innehåller bl. a.:

Kring Birgittaminnet.

Birgitta. Av Sigröd Leijonhufvud.

»Det är på vindväxlingen och strömkantningen vi nu hoppas.» Av Borgmästare Jakob Pettersson.

Den gemensamma platformen. Av Hélène Philipsson.

En vägvisare. Av Jeanna Oterdahl.

Heliga Birgitta som politiker. Av fl. är Lydia Wahlström.

Den fläckiga kamraten. Av Elin Wägner.

Hur det var i början. Av Ann Margret Holmgren.

Eva Rodhe. Av Frigga Carlberg.

Livsgärningar. Av Karin Fjällbäck-Holmgren.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B., 1916.